

Dr. Kolláth György

(A Magyar Testnevelő Tanárok Országos Egyesülete jubileumi /15./ konferencián elhangzott előadás kivonata)

Az ifjúság - döcögős, visszalépésekkel tarkított - testkultúrájáról minden szakma mást és mást tart fontosnak. A részgazságokat összegereblyézni, szintetizálni a mindenkori szakkormányzat felelőssége. Nekem, makroszintű jogi és igazgatási gubancok elemzőjének sem felszíni tünetekről, hanem mélyebb

folyamatokról és azok okairól illik szólnom. Látom pl. azt a hullámvasutózást, ami az általános iskolá(so)k testnevelési óraszámra, és e tantárgy értékelése kapcsán 2-4-6 éve folyik. Érzékelem azt a törekvést is, ami a sokat tiltakozó „tornatanárokat” megrendszabályozását, mozgásterük szűkítését célozza. Jó ideje íróasztal mellől jött, spekulatív kimódolt ötleteket, mentő körülményeket, magyarázkodásokat észlelek. Válaszként, igyekszem a heti óraszám-mizéria mögé tekinteni, s a baj okát kutatni. Meggyőződésem, hogy a heti 2-3-4 „tesi-óra” - mikor, mennyi - már csak tünet. A gond mélyebben van.

Mondanivalóm sűrítőménye: az ifjúság testkultúráját érdemben fejlesztő politikai, közgazdasági, jogi, közigazgatási - és benne miniszteriális - környezetre, és ilyen attitűdre volna szükség. Nem a szerény ráfordítás, hanem a kimenő teljesítmény, az egészségügyi mutatókban bekövetkező javulás volna az egyetlen helyes mérce. Eddig rendszerint el se jutunk. Rosszak és tovább romlanak e mutatók, mégis sok éve ráolvasás a gyógymód. Alibi-lépések és magyarázatok uralják a top-szintet. Leginkább ez húz vissza, a legtöbb konkrét gond ennek leágazása.

Ma gyermekeink testi egészsége, edzettsége kb. olyan, mint az okos lány királyi ajándéka volt: van is, meg nincs is, ellillan, ha kéne. Az egyik legfőbb közügy jobbra a politikai húzd meg - ereszd meg része. Valóságos prioritás helyett a költségvetési széljárás szerint alakul. Ha a büdzsé nem bírja, hát akkor megszűnik a diák-sport fejkvóta. Ha A, B, C helyen nincsen tornaterem, hát akkor szabad visszalépni: bárhol, mindenütt egy kis óráközi játékos kergetőzés is megjárja. 1993-ban az Országgyűlés - a több száz megépült tornaterem mellett és után - a tanuszoda-építés programját hirdette meg. Ma is ennek a sokadik meghirdetésénél tartunk.

A hozzáállás ambivalenciája, hamis, túltengő megideologizálása is kínos. Az pl., hogy a gyerek ne egyék csipszet, fontos szakpolitikai államügy. De az, hogy a +10 kilót akár le is mozoghatná, sőt elejét vehetnének az elhízásnak, keveset számít. Nem kulcsfontosságú, a jövőt szolgáló közügy, hanem ágazatközi reszort-feladat a fiatalok komplex egészsége. Egy kellemetlen, ám költséges és marginális probléma a sok közül. Papírra vetett nekibuzdulás minden ciklusban készül, de valóra váltása csigatempóban megy. Előbb áthangszerelik az előző kormány programjait, erre rámeleg 2-3 év, aztán majd csak lesz valahogy. Végül kifutnak az időből, s kezdődik előlről minden. Ellenpélda Finnországból: őrzök otthon egy plakátot, mely 1975-ből való. Egy fiataloknak szóló, sportos akció indult el vele. Hívószava figyelemre méltó: A FÉRFI 2000-BEN! Ők 25 évre előre láttak és terveztek, nem is eredménytelenül.

Itthon, évek óta másfelé megy a szó és a tett. A spiccen zömmel verbális tornász-mutatványok vannak, nem igaziak. Ez a jubileumi sem az első - nem is az utolsó - ilyen konferencia. Az lenne jó, ha pl. az 1999-ben itt ígéreteket tevők beszámolnának, mit végeztek el. Hol vannak ők egyáltalán?! Számadás nélkül beszédet mondani nem kunszt. Ha csak az elkötelezettek sorolják a tennivalókat, az kevés. Én azt tanítom itt, a TF-en is, hogy a demokratikus rendszerben nem a civil társadalom van a közhatalomért, hanem fordítva. A gazdájával kommunikál az állam, amikor egy ilyen

Cím
Ép testben épp hogy élnek

Dátum
2005.05.09.

Dr. Kolláth György

---

alkalommal szól és teszi is ugyanazt gyerekeinkért. Gyökeres fordulatra volna szükség, de annak kontúrjai nem(igen) láthatók.

Zömmel helybenjárunk. Nekibuzdul pl. a pedagógus-szakma. Kér, petíciót ír, csatlakozna bármely egészségfejlesztő projekthez. Ígéretet is kap a változtatásra, vállon veregetik, felbiztatják, majd ejtik, mivel valahol féluton biztosan elakad a dolog. 20-30 elszánt embert kivéve legyintés a dolog vége. Megpróbáltuk, nem sikerült, avagy a valódi szükséglet harmadát-felét értük el kompromisszumként. Ez van, ezt kell szeretni. Akik pedig áttörést biztosíthattak volna, hátradőlnek: sikerült megint leszerelni a tornatanár lobbist!

Csak hogy, vajon ki a vesztes? Ma a ferde gerincű, túlsúlyos és a lépcsőn szuszogó, hátizsákot cipelni alig képes gyerek. Holnap a versenyképességét megint egy területen feladó-elvesztő-lecsúszó nemzet. További gond, hogy lassan e tekintetben is szakad szét az ország: van, ahol dacolva a nehézségekkel kellő erőfeszítés és forrás jut erre a területre. Például Debrecenben. Másutt pedig visszaveszik az órák számát, teret engednek más szaktárgyaknak, meg a lustaságnak. Hagyják, hogy sok fiatal felnőtt koráig meg se érezze azt az örömet, sikert és erőt, amit egyedül a közösségben elvégzett sport adhat. Az egykori sportnagyhatalom - ma sport-törpe-hatalom - Magyarországon aztán a XXI. század igényeinek megfelelő, szintenként is összehangolt, szervesen fejlődő testkultúra helyett gyengülő, maradékelvű, zsugorodó és esetlegességeknek kitett rendszer vegetál. Kívülről úgy látszik, hogy 6-8 éve a főhivatalokban ráérősen, felszínesen, elvieskedve, kissé lekezelően, gazdátlanul adminisztrálják az ifjúság testkultúrájának ügyét. Másfelé tart-e téren Európa és hazánk: vajon kinek van igaza?

Törvények, egyéb jogszabályok persze, jönnek-mennek. Az új norma látványosan, aduásként (ténylegesen pótcselekvésként) felmutatható. Lám, a központ megint lépett, intézkedett. Viszont még soha senkit nem voltak felelősségre az elhibázott lépésért, a bűnös mulasztásért, a megideologizált visszaesésért. Pedig, az ez által sújtott gyerek - kárpótlásul - nem megy vissza alsó tagozatosnak azért, mert ő „reform” révén póruul járt. Még csak az iskola-pénz se kérhető vissza.

Nem látni, hogy ezt a felelősséget átérezné számos döntéshozó. Oda-vissza szabályozzák, rángatják az iskolai testnevelés ügyét, helyét, anyagi és más alapjait, mégis ez a szisztéma is egy a rendezetlen társadalmi alrendszerek közül. A régi, többé-kevésbé paternalista, ugyanakkor bejáratott és fejlett állami szisztéma letűnt. Annak helyén végiggondolt, az európai megoldások trendjeihez illeszkedő új mód nem képződött. A differenciálódás miatt egyre kevésbé mindegy, hová jár gyermekünk. Ezen az „integráció” zászlóra tűzése nem segít.

Minden azon áll vagy bukik, hogy eldöntjük-e végre: milyen szerepet szánunk a felnövekvő nemzedék sportjának? „A” eset: csakugyan meghatározóan fontos, ezért megerősítjük, rendszerét fejlődővé és ösztönzővé tesszük. Évenkénti, göngyöltett előrejutás is megoldás, ha csupán a források így teremthetők meg hozzá. Már az sokat számít, ha jó és világos a fejlődés iránya és növekvő mértékben finanszírozható annak üteme. „B” terv: dönthetnek úgy is, hogy ezer más dolog lényegesebb nála (diszkrimináció, szegénység, haderő-reform, bolognai folyamat), azaz a fiatalok testkultúrája kifejezetten hátrébb rangsorolódik. Csak azt ne tegyük, hogy erre indexelünk és amarra megyünk. A teklimekli nem olimpiai sportág. Következtetések:

Jogi-közigazgatási, közgazdasági-financiális és politikai-társadalmi klíma-változás hozhat itt is csak „fenntartható fejlődést”. Leegyszerűsítve: szakmai konszenzussal kísért, legalább egy évtizedig stabil jogalkotás, ösztönző büdzsé, és együttműködő szakpolitika kell. Konszolidált demokráciákban ezek újra és újra összhangba hozott együttese oldja meg a közügyeket. És nálunk? Itthon ez is kicsit másként van.

Dr. Kolláth György

Európában, törvényt alkotnak vagy nemzetközi konvenciót fogadnak el, ha valamit kiemelten kezelnek, és azt végső soron állami erővel is szavatolni kívánják. De Nyugaton a közhatalmi cselekvés 4/5-e a jog tiszteletére, a jogsértések megelőzésére és/vagy helyre tételére irányul. Minálunk ez az 1/5-öd rész. Itthon ciklusonként újraálmodják pl. a sport-törvényt, még hozzá úgy, hogy a fiatalok testedzése bizonytalanabb, képlékenyebb, az érdekharcokban hátrányosabb helyzetű legyen. A törvény nem megerősíti, hanem éppen hogy kiüresíti, elhagyja, amortizálja azt, amit tennie kéne.

Európában közgazdasági módon, tehát közpénzzel, anyagi preferenciákkal-diszpreferenciákkal, pályázatokkal, „pi-pi-pi-vel” oldják meg a feladatok kb. felét. Itthon is elvben ez volna a modell, de kevés pénz jut bele, és azok évről évre, területről területre nézve bizonytalanok. Úgy nem lehet fejleszteni semmit sem, hogy az idén belekezdünk, aztán jövőre majd csak lesz valami.

Olyan messzelátó állami és önkormányzati szakpolitika kellene, amely a sportolás színtérének fenntartásától, az alapítványi megoldásokon át a helyi adózás egyes elemeinek ösztönzött, sportcélú elkülönítéséig terjedhet. Valamilyen ösztöndíj a szegény család tehetséges gyerekének is elkélne. A pályázati alulfinanszírozás is (százat adnak a kért kétszáz helyett, elköltik másra, haszna így semmi, a végén mindenki kárvallott) sok buktatót jelez.

A Nyugat-Európai szisztéma tanulsága, hogy az „össztársadalmi” tennivalók letisztult stratégiával, a legtágabb körű együttműködésekkel, megállapodásokkal és partnerséggel vihetők sikerre. Mindez nemzetközi tekintetben evidencia, hazai „belpolitikai” vonatkozásban nem az. Hódít a diszfunkció és a díszfunkció. Azt se tudjuk, hány lábbon áll ez a sport. Hétköznapijaiból amúgy is kiveszni látszik a partnerség. A végek helyzete csak alapkötetételkor, avatáskor jön elő, ünnepontás kizárt. Szlogen a magyar sportban akárminek a megoldására: -rendben, meglesz, kerül amibe kerül, csak pénzbe nem kerüljön! A magyar sport leggyengébb láncszeme egy eszázadi, nem csak a focira hangszerelt, vonzó sportpolitika hiánya: mind a távlatokat, mind a gyakorlati üzemelést tekintve. Sodródás van, mintha a rekortánon nem látná az atléta, merre van a cél. A sport-stratégia tervezete egyelőre: kétségbeesett monográfia, elméleti papíros, sok szép céllal, kevés hatékony eszközzel.

A jog a társadalomtudományok matematikája. Sokan utálják a matekot. Mi legalább ne utáltassuk meg a sportot is értelmetlen regulákkal.